

ЛИТЕРАТУРАТА КАТО ДОМ ЗА ЮЖНИТЕ СЛАВЯНИ LITERATURE AS A HOME FOR THE SOUTHERN SLAVS

Людмила Миндова, Другата Итака. За дома на литературата.
София: Изток-Запад, 2016.

„Другата Итака“ на Людмила Миндова е едновременно антологична, концептуална и творческа книга. Тя обогатява литературната югославистика у нас, съхранявайки творческото обаяние на авторите, творбите и идеите, на които е посветена. Освен човек на науката авторката е и утвърден преводач на 15 книги и поетеса с три издадени стихосбирки. Тези нейни различни дарби обогатяват и одухотворяват написаното от нея, свързват се в хармоничен баланс.

В книгата са включени творци, принадлежащи към различни периоди от старата и съвременната сръбска и хърватска литература. Проучени са повече от тридесет автори, сред които изпъкват Милорад Павич, Данило Киш, Дубравка Угрешич, Йор Щикс, Александър Хемон, Йосип Ости, Давид Албахари, Предраг Матвеевич, а от по-старите периоди на литературата – Петър Петрович Негош, Бора Станкович и редица творци от ренесансовото и бароково време на южнославянските литератури. Монографията се състои от две части, свързани с топоса на „дома“: „Домът на литературата (Етики и естетики на обитаването)“ и „Обитатели на литературата (Тела, движения, сетивност)“. Концепцията на книгата отразява авторското верую. То гласи, че словото е истинен дом за онези, които живеят чрез него, намират там убежище и се завръщат в него. Людмила парафразира и модифицира екзистенциалния концепт на Хайдегер за литературата като дом и го транспонира в заглавието „Другата Итака“ (посветено на славистичните светове на Светозар Игов). Словото като алтернативен дом и родина (островна на много равнища от митологията на острова) композира и центрира нейния труд. Още в увода авторката предупреждава, че „домът на литературата е винаги в процес на пресътворение“ (с. 8), че той е „място, което не ни принадлежи. Принадлежим му ние...“ (с. 17) и го спасяваме тогава, когато се страхуваме, че го губим. Людмила Миндова ни убеждава, че на чувството за бездомничество не малко писатели отговарят със създаването на литературен подслон и литературно гражданство. Към образа на словото-дом отвежда с нежен шрих и поетическото обръщение на Йосип Ости към книгите: „Книги-ангели, домашни божества“.

В първия дял на книгата алтернативна родина е особено необходима за авторите от драматично разпадащия се свят на бивша Югославия (най-горещата славянска територия през последните десетилетия на XX век). Тяхната духовна свобода ги отвежда като Данило Киш отвъд границите на домашния им, но окупиран от режимната догма свят, а жаравата на разпада гори под краката им и ги превръща в танцуващи нестинари на югославските катаклизми, както е при Йосип Ости. Югославската драма е представена в книгата като част от драмата на средноевропейеца. Авторката вплита познанията си за главните идеолози и текстове на средноевропейската идея и идентичност, между които са и поетите-емигранти Милан Кундера и Чеслав Милош, като умело проследява взаимоотношенията на славянските култури помужду им и с останалите културни традиции в Европа.

В галерията на творците от „Домът на литературата“ са обхванати множество автори, показани са протичащи между тях връзки на взаимност и следовничество. В това умение да конструира общности от творци се състои друга силна страна на авторката. Един от примерите за това виждаме в главата „Опасната книга“, където Данило Киш е патрон не само на споменатите в подзаглавието Александър

Хемон и Игор Щикс (родени в кръстопътната Босна), но и на един от любимите поети на Миндова – словенеца Алеш Дебеляк. В книгата присъстват и проникновени паралели с български автори, например с Константин Павлов, Иван Цанев и Йордан Радичков.

В труда на Людмила Миндова словото е и вселена от светове, огледани в метафорични топоси, битийни състояния, обитаващи литературата и разширяващи нейните граници към звездите („Млечният път“), изкуството и мистерията на танца и хорото, сълзата и плача, лицето, градините. Пространствата на тези обвързани с дома топоси виждаме във втория дял на книгата, в който авторката доразвива и теми, познати от предходната ѝ, също така приносна книга – *„Гласът на барока. Иван Гундулич и хърватската барокова норма“* (2011).

Монографията на Людмила Миндова е и ходене по мъките и радостите в историята на южно-славянските литератури. Самата история е пътуващ във времето, танцуващ дом.

Маргрета Григорова¹

¹ **Маргрета Григорова** (Margreta Grigorova) – проф. д.ф.н. в кат. „Славистика“ на Филологически факултет във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, m.grigorova@uni-vt.bg